

Priprema susreta na mjesnoj razini u Franjevačkom svjetovnom redu

Ana Fruk

Predavanje na temu „Priprema susreta na mjesnoj razini“ održala je Ana Fruk, član FSR-a na Kaptolu u Zagrebu i članica u Predsjedništvu Međunarodnog vijeća FSR-a za Framu, održala je u Vinkovcima, 3. rujna 2011. godine, predavanje koje može pomoći u organizaciji susreta početne i trajne formacije.

1. UVOD: “Započnimo, braćo, ispočetka!”

U mnogim župama nedjeljno euharistijsko slavlje za kršćane često čini jedinu priliku da u zajednici prodube svoju vjeru, da mole i da čuju riječi Pisma. Razne male zajednice promiču pripadanje i udomaćenost i za mnoge tvore polazište za sudjelovanje u poslanju Crkve tako da ljubav Isusa Krista dobiva ‘ruke i noge’.

Pavao piše: *“I besjeda moja i propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i sile, da se vjera vaša ne temelji na mudrosti ljudskoj nego na sili Božjoj”* (1Kor 2,4-5). Zadaća je Duha Svetoga da u srcima objavi Božju istinu i ljubav.

Nastojat ću vam u današnjem izlaganju približiti sadržaje i metode pripreme raznih susreta bratstva, odnosno ponajviše se osvrnuti na skupštine bratstva te susrete za početnu i trajnu formaciju u bratstvima. No, kao što kažu i upravo spomenute riječi sv. Pavla, bit ovog izlaganja neće biti *“u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha”*; to je ono što uvijek trebamo imati na umu kad pripremamo susret u našem bratstvu.

2. TEMELJ SUSRETA U BRATSTVU¹

Jedna od temeljnih oznaka života po našem Pravilu jest bratstvo. Kako se ne započinje s ostvarenim bratstvom i kako se ne nalazi već gotovo bratstvo, potrebno je izgrađivati i njegovati bratski život unutar franjevačkih zajednica.

O tome čl. 24. *Pravila FSR-a* kaže ovako: *“Za jačanje zajedništva među članovima neka vijeće priređuje povremene skupštine i češće susrete, također i s ostalim franjevačkim skupinama, osobito s mladima, koristeći se što prikladnijim sredstvima za rast u franjevačkome i crkvenom životu i potičući svakoga na bratski život. A to zajedništvo neka se nastavi i s pokojnom braćom i sestrama prinošenjem molitava za njihove duše.”*

Nezamislivo je da se netko može nazivati franjevcem, a da ne živi u bratstvu. I FSR je prije svega bratstvo, i prva riječ kojom se izražava njegov identitet jest “brat ili sestra”, ali to je i cijeli program njegova života. U spomenutom čl. 24. spominju se neka sredstva kako se može njegovati i promicati bratstvo.

¹ Koristim se tekstem fra Nikole Vukoje, *Komentar Pravila FSR-a*, objavljivanim u listu *Brat Franjo* od 1987. do 1994.

2.1. Povremene skupštine i česti susreti

Budući da je zavjetovanje po svojoj naravi trajna obveza² za život kako ga opisuje naše Pravilo, nije dovoljno jednom se zavjetovati, pa ne znam kako to bilo svečano i oduševljeno. Potrebno je iskorištavati sve strukture i sva moguća sredstva koja nam mogu pomoći da što vjernije živimo evanđeoskim načinom života. I nije čudo što i ovo Pravilo na prvo mjesto stavlja upravo skupštine i susrete koji imaju stvarati duhovno i Božje ozračje u bratstvima te tako olakšati spoznavanje i vršenje volje Božje. Zato su se i prva Franjina braća često sastajala u Porcijunkuli jer su osjećala da je to neophodno za rast u onome što je Božje. Neka stoga i naše skupštine budu naša Porcijunkula gdje ćemo izmjenjivati iskustva, rasti u onome što je Božje i potom odlaziti u svijet naviještati što smo primili. **Te skupštine i susreti nemaju zadatak čuvanje i očuvanje tradicije i reda, nego su to kreativni čini zajednice koja u svim događajima želi vjerno vršiti Božju volju što se neprestano očituje.** Ti bi se susreti trebali živjeti u duhu onoga što nalazimo u Heb 10,23-25: *“Čuvajmo nepokolebljivu vjeru nade jer je vjeran onaj koji daje obećanje. I pazimo jedni na druge da se potičemo na ljubav i dobra djela te ne propuštamo svojih sastanaka, kako je u nekih običaj, nego se hrabrimo, to više to vidite da se bliži Dan.”*

To je redovito sredstvo kako bi se stvaralo i promicalo bratstvo, osobito kad je riječ o članovima FSR-a koji žive po svojim obiteljima i raspršeni na sve strane, često zatrpani svim mogućim poslovima i dužnostima. Pravilo ne određuje kako često trebaju biti ti susreti ili skupštine. Prijašnje je Pravilo govorilo o “mjesečnoj skupštini”, a sadašnje jednostavno kaže *“povremene skupštine i češći susreti”*. Svakom je vijeću prepušteno odrediti učestalost susreta, ali im to ipak nije stavljeno na volju jer se lijepo kaže da će to određivati potreba *“jačanja zajedništva među članovima”*. Jedno je sigurno: da bi neka zajednica bila živa u sebi i za druge, da bi bratstvo bilo spremno rasti prema unutra i prema van, bit će mu potrebni što češći susreti za rast u zajedništvu.

Ako pogledamo što *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u* kaže, vidjet ćemo da on na neki način “ruši” dosadašnju shemu jednomjesečnih susreta bratstva. On želi da se braća i sestre susreću svakog tjedna, četiri puta u mjesecu. Prvog tjedna naglasak može biti na euharistijskom slavlju, drugog tjedna na odgojnom susretu, trećeg tjedna na planiranju rada i četvrtog tjedna na duhovnom susretu, odnosno na bratskom druženju³. Ovako učestali susreti čine bratstvo FSR-a vrlo dinamičnim i nadasve korisnim. Pitanje je: je li to moguće ostvariti u našim okolnostima? Ili ćemo i dalje na jednom mjesečnom susretu objedinjavati sva ova četiri spomenuta elementa?

2.2. Glavni elementi sastanaka bratstva

Važan je način slavljenja tih sastanaka kako bi se postigao rast u franjevačkom i crkvenom životu. Takvi bi susreti u franjevačkome duhu trebali imati ove glavne trenutke:

- **Slušanje Božje riječi** koja ima rasvijetljivati, prosuđivati i vrednovati, te poticati na obraćenje i djelovanje. – **čitanje Božje riječi**

² Usp. *Pravilo FSR-a* 23.

³ Usp. *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u i Frami (Priručnik za asistenciju)*, Zagreb, 2007., str. 180.

- **Poticati na obraćanje**, kako bi sestre i braća usklađivali svoj način mišljenja i djelovanja s Kristovim po dubokoj unutarnjoj promjeni koju samo Evanđelje naziva imenom obraćenje (*Pravilo FSR-a* čl. 7). – **duhovni nagovor ili kratko izlaganje teme i zajedničko razmišljanje o njoj**.

- **S povjerenjem otkrivati svoje želje i nade** te istodobno pomagati jedni drugima da se zamijete nade i radosti, strepnje i muke sadašnjega trenutka kako bi se kao pojedinci i kao zajednica mogli angažirati u svjedočenju Evanđelja kako to predviđa Pravilo. – **rad u skupinama ili zajednički razgovor o temi**.

- **Liturgijska molitva**, a osobito euharistijsko slavlje kao središte i ishodište evanđeoskoga života u bratstvu. – **molitva**.

- **Praktične obavijesti o životu bratstva – obavijesti i bratsko druženje**.

Naime, naša zadaća jest biti “poticaj Duha Svetoga”. To znači pozivati ga da govori i djeluje po našim riječima i našem životu. Stoga se prema izlaganjima treba odnositi slobodno. Nije dostatan potpuni tekst sam po sebi, nego da Duh Sveti može “doći kroz njega”. To znači da je za kvalitetan susret potrebno sljedeće⁴:

- **Dobra sadržajna priprava**

Važno je usvojiti sadržaj i prenijeti ga svojim vlastitim riječima – po mogućnosti slobodno. Nutarnja sigurnost s obzirom na sadržaj omogućuje slobodu i opuštenost.

- **Moliti da budemo ispunjeni Duhom Svetim**

Biti otvoreni za njegovo djelovanje, i ja kao predavač i svi koji su prisutni na susretu.

- **Biti svjedok**

Isus govori o tome da trebamo biti njegovi svjedoci (usp. Lk 24,48). Svjedoci govore o onome što su iskusili. Tu je važno naše svjedočanstvo, naša osobna iskustva u vjeri. Vlastitim iskustvima govorimo i potičemo katkad više od razmjerno vrlo sadržajnih dijelova izlaganja. No, istodobno treba paziti da naše osobno iskustvo “ne uguši” izlaganje (osim ako je susret zamišljen da bude nečije svjedočanstvo).

- **Izabrati vlastiti stil**

Svaka osoba ima svoj vlastiti stil. Netko radije pjeva pjesme, drugi manje. Nekima je važno započeti s jednom molitvom, drugi su u tome suzdržaniji. Važno je dakle da svaka osoba koja vodi susret, unese svoj vlastiti stil.

- **Razgovor u skupinama**

Rad u skupinama omogućava lakšu razmjenu iskustava. Nitko nije prisiljen govoriti, ali je često lakše dijeliti svoje iskustvo i razmišljanje pred manjim brojem sudionika, nego pred cijelim bratstvom. Ovakvom načinu razgovora unutar bratstva potrebno je posvetiti vrijeme jer tom prilikom jedni drugima priopćavamo što nas pokreće ili što nas koči. Iako ovaj način rada još nije toliko raširen u našim mjesnim bratstvima, trebali bismo se njime što češće koristiti za rast našega bratstva, a i nas samih.

⁴ Usp. Armbruster, K., Tanner, L., *Započeti iznova – priručnik za predavača*, biblioteka Putevi odrasle vjere, Župa Uznesenja BDM, Slavonski Brod, 2006., str. 2-3.

2.3. Tko animira susrete?

Kao zavjetovani članovi bratstva, svi smo pozvani animirati bratstvo, brinuti se za njegov rast, za ljudski, kršćanski i franjevački rast svakog brata i sestre. Kako *Generalne konstitucije FSR-a* u članku 37. kažu: "odgovorni za formaciju jesu: sam kandidat, cijelo bratstvo, vijeće s ministrom, učitelj formacije i asistent." Prema tome, cijelo bratstvo nosi odgovornost za formaciju, ali na osobit način ta se zadaća povjerava učitelju formacije i duhovnom asistentu.

To ne znači da drugi članovi bratstva ne mogu sudjelovati u animiranju skupština i susreta. Dapače, na to su pozvani svi oni koji za to imaju sklonosti i zanimanje, a ne samo ministri, povjerenici za formaciju i duhovni asistenti. Ipak, isto tako treba imati na umu da imamo različite darove i talente, a animiranje susreta je samo jedan dar ili talent koji nemaju nužno sva braća i sestre.

Stoga je, povjerenici za formaciju, vaše poslanje da proširite svoja znanja te oblikujete druge odgovorne za formaciju, osobito one koji iskazuju više zanimanja za rad u tome području. Najveći izazov za vas bit će razvijanje osjećaja bratstva među onima koji će biti u formaciji. A formacija je proces koji traje cijeli život: "Ulaskom u bratstvo započinje hod formacije koji se mora razvijati cijeli život."⁵ I sam je Franjo čitav život bio u hodu te je na kraju života rekao: "Počnimo, braćo, služiti Gospodinu, Bogu svome, jer smo do sada malo napredovali!"⁶

3. SUSRETI POČETNE FORMACIJE

Iako svaki naš susret treba imati i formativne elemente, jer nas time oblikuje da budemo ono na što smo pozvani, ovdje ću posebno izdvojiti susrete početne formacije i susrete trajne formacije, odnosno njihove bitne elemente.

Susreti početne formacije obuhvaćaju vrijeme uvođenja kandidata u bratstvo (inicijacija), vrijeme formacije (novicijati) te vrijeme privremenih zavjeta.

U članku 40,1 *Generalnih konstitucija* (vidi i *Pravilo FSR-a* 23) piše da vrijeme formacije (novicijata) traje barem jednu godinu, a može se i produljiti, no ne i skratiti. Formacija se odvija unutar bratstva u etapama, poštujući tako ljudski i duhovni rast osobe.

U ovom dijelu nastojat ću objasniti:

- zašto je važna početna formacija i susreti početne formacije,
- čemu oni služe, odnosno, koji sadržaji bi se na njima trebali obraditi,
- kako ih pripremiti, na koji način, čime se služiti (literatura).

3.1. Važnost početne formacije

U našim *Generalnim konstitucijama* piše: "Vrijeme uvođenja jest razdoblje pripreme na vrijeme prave i istinske formacije, a služi za **raspoznavanje poziva i uzajamno upoznavanje** bratstva i kandidata. Ono mora jamčiti slobodu i ozbiljnost ulaska u FSR."⁷ Za kandidata to je razdoblje upoznavanja sa sv. Franjom i bratstvom, a za vas to je razdoblje prvog razlučivanja.

⁵ GK FSR-a 37,2.

⁶ *Legenda maior (LM)* 14,1.

⁷ GK FSR-a 38,1.

Konstitucije nadalje kažu: “Svrha toga razdoblja (misli se na razdoblje formacije) jest **sazrijevanje poziva, iskustvo evanđeoskoga života u bratstvu i upoznavanje Reda**. Ta formacija neka se živi čestim studijskim i molitvenim sastancima te konkretnim iskustvima služenja i apostolata. Takvi sastanci, ako je moguće i ako je prikladno, neka se drže zajedno s kandidatima drugih bratstava.”⁸

U **dobroj početnoj formaciji**, dakle, vremenu potrebnom za prepoznavanje i dozrijevanje poziva, leži dubok korijen trajne formacije, a u njoj svoj korijen pronalazi i **osjećaj pripadnosti**.

3.2. Svrha susreta početne formacije

Ti nam susreti trebaju pomoći da⁹:

- utvrdimo kandidatovu razinu poznavanja katoličke vjere i shvaćanja nauka Crkve te da ga uputimo u njezine najvažnije dokumente;
- predstavimo i razvijamo ispravno razumijevanje sv. Franje, sv. Klare, franjevačke duhovnosti, teologije;
- kandidati iskuse bratski život u okrilju mjesnoga bratstva
- otkrijemo eventualne znakove poziva kandidata (pomognemo u razlučivanju);
- produbimo kod kandidata razumijevanje važnosti izbora za koji se opredjeljuju i smisao zvanja svjetovnog franjevca
- pripremimo kandidate za trajnu obvezu u Franjevačkom svjetovnom redu;
- omogućimo prijelaz iz početne formacije u potpuno uključivanje u život bratstva.

3.3. Metode i sadržaji u početnoj formaciji

Jedna od glavnih **metoda** koje u ovom razdoblju trebaju usvojiti oni koji vode i animiraju susrete početne formacije jest odnos dijaloga i svjedočenja. Potrebno je napustiti ideju prema kojoj učitelj formacije naučava, a kandidat je samo pasivni slušatelj. Kandidata treba što aktivnije uključiti u njegov rast i razlučivanje; treba objasniti kako će se formacija odvijati i što se od njega očekuje. To je prvi i vrlo važan korak za svu daljnju formaciju.

Teme odnosno **sadržaji** koje treba obraditi u razdoblju početne formacije mogu se podijeliti u nekoliko područja:

• **Kršćanska i katolička vjera**

- ✓ Svjetovni franjevac je ponajprije Kristov učenik, važno je stoga
- ✓ vrednovati znanje i razumijevanje kandidatove kršćanske vjere;
- ✓ treba naglasiti važnost Svetoga pisma u svakodnevnom životu svjetovnog franjevca, osobito evanđelja;
- ✓ treba otkriti da je Evanđelje radosna vijest za naš život;
- ✓ upoznati kandidata s Liturgijom časova;
- ✓ poticati ga na upoznavanje s dokumentima i tradicijom Katoličke crkve;
- ✓ poticati sudjelovanje u crkvenom i apostolskom životu.

⁸ GK FSR-a 40,1.

⁹ Koristim se izlaganjem Anne Mulqueen i Marie-Odile Blanty *Što je formacija?* održanom na Međunarodnom tečaju za povjerenike za formaciju u FSR-u, Rim, 2006. i 2007.

- **Franjevačka duhovnost i život bratstva treba:**

- ✓ poticati kandidata da redovito sudjeluje na susretima mjesnog bratstva kako bi stekao iskustvo života u bratstvu;
- ✓ predstaviti mu životopise sv. Franje i sv. Klare i postupno ih sve više proučavati;
- ✓ predstaviti neke jednostavne franjevačke molitve i apostolski način života;
- ✓ proučavati *Pravilo FSR-a* (ponajviše *Način života* svjetovnih franjevaca), dajući posebnu pozornost vidovima koji se tiču života kandidata, te *Pobudnicu pokorničkoj braći i sestrama* (koju je napisao sv. Franjo, a koja se nalazi u uvodu u *Pravilo FSR-a*);
- ✓ započeti detaljno proučavanje i ostalih službenih tekstova: *Generalnih konstitucija FSR-a*, *Nacionalnog statuta*, *Obrednika FSR-a*;
- ✓ upoznati povijest FSR-a i Franjevačke obitelji; objasniti strukturu Franjevačkoga svjetovnoga reda

- **Zvanje**

- ✓ jednostavno, ali precizno objasniti što se misli pod pojmom svjetovna ili laička duhovnost;
- ✓ objasniti značenje riječi "zvanje" i koji su elementi za razlučivanje;
- ✓ naglasiti već od početka da je kandidat prvi koji je odgovoran za svoju formaciju i da je glavni sudionik formacije Duh Sveti;
- ✓ treba kandidatu pomoći da se zapita: što je zvanje? Je li to i moje zvanje? Kako ja mogu živjeti to zvanje?
- ✓ poticati sudjelovanje na duhovnim vježbama ili molitvi s naglaskom na zavjetovanje i razlučivanje poziva svjetovnoga i franjevačkoga načina života

U normalnim okolnostima, početna formacija vodi do trajnog zavjetovanja u bratstvu, ali u određenim situacijama može se predložiti privremeno zavjetovanje. Tako u *GK FSR-a* 42,2 piše: "Zavjetovanje uključuje kandidata u Red te je po sebi trajna obaveza. Trajnom zavjetovanju može prethoditi, iz objektivnih i konkretnih pedagoških razloga, privremeno zavjetovanje koje se obnavlja svake godine. Sveukupno vrijeme privremenoga zavjetovanja ne smije premašivati tri godine." Dok je u *GK FSR-a* mogućnost privremenih zavjeta stavljena kao iznimka, u našem Statutu *FSR-a* 17,1 to se preporuča: "Preporučuje se privremeno zavjetovanje koje se obnavlja na godinu dana. Ukupno vrijeme privremenog zavjetovanja ne može premašivati tri godine (usp. *GK FSR-a* 42,2)". Tako je odlučeno kako bi se izbjegao rizik brzog oduševljenja i susljednog napuštanja bratstva. Stoga je izuzetno važno se kroz čitavo vrijeme početne formacije ozbiljno pristupa produblivanju svih tema tako da se kandidati potpuno uvedu u duhovnost i evanđeoski način života svjetovnih franjevaca.

3.4. Priprema susreta početne formacije

Neke smjernice sam vam dala već na početku ovog izlaganja. U *GK FSR-a* čl. 40,1 vrlo jasno se kaže kako trebaju izgledati ti susreti: "***Ta formacija neka se živi čestim studijskim i molitvenim sastancima te konkretnim iskustvima služenja i apostolata. Takvi sastanci, ako je moguće i ako je prikladno, neka se drže zajedno s kandidatima drugih bratstava.***" Ovisno o tome treba prilagoditi i strukturu susreta. Potrebno je upamtiti da svatko treba izabrati i unijeti svoj stil, imajući uvijek na umu cilj svakog susreta. Također sam već ranije spomenula i moguću strukturu jednog

takvog susreta, no svakako treba biti fleksibilan po tom pitanju i uvijek si odrediti koji je cilj tog susreta, što želim da kandidat iz njega ponese. Evo prijedloga glavnih elemenata jednog susreta:

- (1) uvodna molitva – čitanje Božje riječi
- (2) duhovni nagovor ili kratko izlaganje teme
- (3) rad u skupinama ili zajednički razgovor o temi
- (4) završna molitva
- (5) obavijesti i bratsko druženje.

U ovom dijelu bih voljela istaknuti i potrebu dobre pripreme koja neizostavno uključuje i korištenje raznovrsne literature. Iz sadržaja tema koje je potrebno obraditi u ovome razdoblju može se jasno vidjeti koju literaturu je potrebno koristiti: Sveto pismo, *Katekizam Katoličke crkve*, *Pravilo FSR-a* i sve druge važne dokumente, životopise, zbornike, časopise i novine (*Brat Franjo*, *Svjetlo Riječi*, *Glas koncila*), razne članke... O franjevaštvu još uvijek nije sve izrečeno te tako svakoga dana nastaju nova razmišljanja o pojedinim njegovim vidovima. Stoga se treba truditi uvijek pratiti čega sve ima, novih ili starijih tekstova, ali i kritički se prema njima odnositi.

4. SUSRETI TRAJNE FORMACIJE

4.1. Svrha susreta trajne formacije

Početna formacija donijet će ploda samo ako bude imala kontinuitet s trajnom formacijom, koja zahtijeva vremena i napora. Trajna formacija obuhvaća pratnju novozavjetovanih članova bratstva, kao i onih koji su trajno zavjetovani. Stoga se od bratstva posebno traži da *“posveti posebnu pozornost formaciji novozavjetovanih članova, i onih koji su se privremeno zavjetovali, kako bi se **pridonijelo sazrijevanju poziva i ukorjenjivanju osjećaja pripadnosti i povezanosti**. Ta se formacija može organizirati i u suradnji sa susjednim bratstvima (usp. GK FSR-a 44,2).”*

Ona služi da se pruži podrška i ojačaju zavjeti kako bismo cijelog života živjeli u skladu s *Pravilom FSR-a*. Nju trebamo *“shvatiti kao pomoć u **obraćenju** svakoga i svih kao i u **ispunjenju** vlastitoga **poslanja** u Crkvi i u društvu.”*¹⁰ U tu svrhu je i Predsjedništvo Međunarodnoga vijeća odredilo ovogodišnju središnju temu za formaciju o evangelizaciji, kao i pripremne materijale.

Susretima trajne formacije nastoji se, dakle:

- ✓ poticati na svakodnevno obraćenje i ispunjenje vlastitog poslanja u Crkvi i društvu, po primjeru sv. Franje,
- ✓ poticati na potpuno uključivanje u bratstvo FSR-a,
- ✓ razvijati osjećaj pripadnosti i povezanosti s cijelim Redom.

4.2. Metode i sadržaji u trajnoj formaciji

Materijali za trajnu formaciju su neograničeni. Življenje Evandjelja ne sastoji se samo u poznavanju, **nego i u osobnom stavu i angažmanu**. U biti, trajna formacija nije ništa drugo nego trajno obraćenje čiji je cilj rasti do sve veće sličnosti s Bogom.

¹⁰ GK FSR-a 44,1.

S obzirom na to, **teme** koje se mogu na njima obrađivati su raznolike:

- ✓ dokumenti Crkve, papinske enciklike, apostolska pisma
- ✓ *Pravilo FSR-a* kao dokument za razmatranje i provođenje u život
- ✓ upoznavanje franjevačkih svetaca (osobito svjetovnih franjevac)
- ✓ aktualnosti u društvu u svjetlu nauka Katoličke crkve i franjevačkoga poslanja

Metode koje se mogu koristiti su isto tako različite:

- ✓ dijalog i svjedočenje, koji su vrlo važni u svim etapama formacije
- ✓ duhovne vježbe, cjelodnevne molitve, radionice i seminari
- ✓ susreti za rekreaciju i razne aktivnosti (karitativne, molitvene, ekološke...)
- ✓ upoznavanje s članovima iz drugih bratstava

5. ZAKLJUČAK

Formacija je uvijek izazov! Nikad se neće moći obraditi sve ove teme u formaciji. No, to su tek poticaji. Obrađujte ono što je potrebno vašim kandidatima i vašem bratstvu da oblikujete odgovorne svjetovne franjevce koji svakodnevnim obraćenjem izgrađuju Kraljevstvo Božje.

Uspješan pokušaj

– Starče, ovo me zanima: Neki se čovjek, na primjer, odvikava pušenja tjednima, mjesecima, godinama... On dan za danom donosi mnogo puta istu odluku da će se ostaviti cigareta, ali bez uspjeha. Zatim, uslijedi još jedan pokušaj i, recimo, čovjek uspije. Kakva je, dakle, razlika svih onih prethodnih neuspjelih pokušaja i ovog posljednjeg, uspješnog?

– Nema razlike, dragi prijatelju! – odgovori Starac. – Svi su pokušaji bili jednako uspješni, samo ti još nisi naučio dobro gledati.

– Mislim da ne razumijem!

– Svaki pokušaj onoga čovjeka da se ostavi pušenja sličan je novoj kapi vode u čaši. To što se posljednja kap prelila preko ruba ne znači da je ona bila drugačija od prethodnih. Stvar moraš gledati ovako: dok hodaš, ne dovodi te do cilja tvoj posljednji korak, ma kako velik bio, nego svi koraci zajedno. Upravo ono što ljudi smatraju svojim neuspjehom vrlo često je krupan korak prema cilju i uspjehu... Razumiješ? Svaki korak je važan. Zato, dok koračaš prema svom cilju, nije toliko važno što vide tvoje oči, već ono što gleda tvoj duh. Tijelo se mijenja, a duh je stalan.